

Проблема благодійності й меценатства може мати кон-структивне розв'язання лише з урахуванням цілої низки політичних, економічних, соціальних факторів, що включають етнокультурні та національні аспекти. Динаміку творення благодійницької інфраструктури доцільно оцінювати не лише за формально-статистичними показниками, а й за змістовною характеристикою. Треба брати до уваги які саме культурно-мистецькі проекти підтримує благодійна установа та яку ідеологію і форми добродійної діяльності вона запроваджує в Україні.

На становлення сучасної благодійницької інфраструктури впливають фактори ціннісних орієнтацій української культури та відповідні традиції. Сприятлива для розвитку соціальної відповідальності бізнесу соціокультурна ситуація визначається і регулюється цими засадничими факторами, що здебільшого не враховуються при розробці економічної та культурної політики сучасності.

Формування добродійної інфраструктури не звільняє державу від відповідальності за долю національної культури, благодійництво не замінює державного протекціонізму, роль держави є пріоритетною і вирішальною особливо в перехідний період. Виходячи з власного історичного досвіду, спираючись на національну, культурну і цивілізаційну специфіку, Україна повинна створювати власні ефективні моделі й технології добродійності, які не суперечать природі національної культури.

#### Література

1. Гончарук Л.Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку:

Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 / Л.Я. Гончарук; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – Л., 2001. – 16 с.

2. Державний архів Сумської області. – Ф. 629, оп. 1, спр. 134, арк. 6.

3. Донік О.М. Родина Терещенків в історії добродійності. – Київ, 2004. – 314 с.

4. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України та системна трансформація суспільства: методологія і практика. Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.

5. Лазанська Т.І. Витрати підприємців України по забезпеченню соціальних потреб робітничого класу наприкінці XIX ст. // Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Вип. 1. – К., 2000. – С. 114–136.

6. Лазанська Т.І. Історія підприємництва в Україні (на матеріалах торгово-промислової статистики XIX ст.). / Т.І. Лазанська / НАН України, Інститут історії України. – К., 1999. – 282 с.

7. Лященко В.Г. История предпринимательства в Украине (1861–1917). – Донецк, 1998.

8. Салюта Ю.М. Соціалізація економіки: об'єктивна необхідність та основні напрями в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / Ю.М. Салюта; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. – 19 с.

9. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

10. Стебляк І.О. Удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання комплексу соціалізації національної економіки: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / І.О. Стебляк; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Д., 2008. – 20 с.

11. ЦДІА України у Києві. – Ф. 830, спр. 491, арк. 1–4.

12. ЦДІА України у Києві. – Ф. 830, оп. 1, спр. 834, арк. 9 зв.

В.В. СОВА,  
аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет

## Стан та тенденції розвитку інформаційного суспільства в Україні

*У статті досліджено різні методичні підходи до формування систем критеріїв та показників оцінки стану і тенденцій розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), здійснено порівняльний аналіз розвитку ІКТ в Україні з іншими країнами світу, а також визначено стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні.*

*В статье исследованы различные методические подходы к формированию систем критериев и показателей оценки состояния и тенденций развития информационно-коммуникационных технологий (ИКТ), произведен сравнительный анализ развития ИКТ в Украине и других странах мира, а также определены стратегические цели развития информационного общества в Украине.*

*In the article examined various methodological approaches to the formation of systems of criteria and indica-*

*tors to assess status and trends of information and communication technology (ICT), the comparative analysis of ICT development in Ukraine and other countries around the world has been done, and strategic objectives of development of the information society in Ukraine are identified.*

**Постановка проблеми.** Одним із найважливіших факторів впливу майже на всі сфери життєдіяльності людського суспільства, держави та бізнесу вважається прогрес інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Проблеми міжнародної та національної безпеки, глобалізації, освіти, науки, культури, усталеного розвитку економіки сьогодні, як правило, розглядаються у контексті розвитку та впровадження ІКТ.

Глобальний процес зміни носіїв інформації і форм інформаційного обміну, викликаний розповсюдженням сучасних ін-

формаційних і телекомунікаційних технологій, став фундаментом фактором, що кардинально змінює соціально-політичну ситуацію у всьому світі. Цей процес збігається із переходом найбільш розвинених країн до якісно нової стадії суспільного розвитку – «інформаційного суспільства», в якому діяльність людей ґрунтується на використанні послуг, отримуваних за допомогою інформаційних технологій і комунікацій [8].

Одне з ключових питань цивілізаційної перспективи України становить обґрунтована і послідовна орієнтація країни на залучення до процесів техноглобалізму [2]. Тому останнім часом інтенсифікувалася суспільна дискусія про необхідність прискорення побудови в Україні інформаційного суспільства та формування нової економіки (економіки знань).

Ступінь розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні залежить від виконання стратегічних завдань розвитку усєї технологічної сфери країни [20].

У той же час достовірні й точні статистичні дані є ключовим чинником для розуміння економічних і соціальних явищ, вони дозволяють більш ясно представляти тенденції в бізнесі та у суспільстві, оцінювати результати політики, спрямованої на регулювання цих тенденцій, і отже слугують підставою для вироблення майбутньої стратегії країни у сфері інформатизації.

Єдність інформаційної політики та процесів інформатизації як практичної її реалізації мають складати, але не складають основу національної стратегії побудови інформаційного суспільства [10].

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** Повнота оцінки стану інформатизації країни залежить від визначення та моніторингу відповідних показників інформатизації.

Вперше моніторинг розвитку сектору ІКТ в Україні було започатковано при підготовці Доповіді про інформатизацію України у 1998 році. Разом із тим система аналізу стану національної ІКТ-сфери, яка застосовувалася при підготовці доповідей, через низку причин є недостатньою для побудови панорами сучасного розвитку ІКТ в Україні та розвитку інформаційного суспільства. Саме тому, на нашу думку, у зазначених Доповідях використовується в основному якісна, а точніше, описова інформація.

Були інші спроби надати характеристику інформаційному простору України: доповідь «Актуальні проблеми інформаційної безпеки України», підготовлена Українським центром економічних і політичних досліджень ім. О. Розумкова у 2001 році, аналітична доповідь «Оцінка електронної готовності України», яку було підготовлено у рамках проекту уряду України/ПРООН «Інноваційний трамплін: ІКТ задля добробуту України» у 2002 році; проблеми економіки знань розглянуто у науковій доповіді Інституту економічного прогнозування НАН України «Економіка знань та її перспективи для України».

Використання кількісних показників оцінки стану інформатизації у Доповідях є достатньо обмеженим через:

а) відсутність затвердженої системи індикаторів розвитку національної ІКТ-сфери з причини щорічної зміни системи індикаторів, нечіткості термінології тощо;

б) непорівнянність статистичних даних різних років через зміни в методах збору інформації та методології їх використання;

в) уникнення застосування оцінок національної ІКТ-сфери міжнародними та іноземними установами та організаціями;

г) націленість виключно на минуле, без надання оціночних та прогнозних характеристик показників майбутнього розвитку.

Так, наприклад, невирішеною проблемою залишається створення єдиної системи вимірювання розвитку інформаційного суспільства в Україні, що значно ускладнює формування та реалізацію ефективної національної політики та державного управління. На жаль, Державний комітет статистики сьогодні не в повному обсязі спроможний задовольнити потреби користувачів (суспільство, державу та бізнес) достовірною, своєчасною, повною статистичною інформацією, незважаючи на те, що таке завдання йому визначено в Законі «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та Постанові Верховної Ради України від 01.12.2005 р. №3175-IV «Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства».

Тому для завдань оцінювання стану інформаційного суспільства в Україні застосовують результати дослідження різних міжнародних організацій, учасників ринку ІКТ, які не завжди за оцінками фахівців є повними та об'єктивними [10].

Розбудова національного сегмента інформаційного суспільства і нової економіки має спиратися на систему показників, класифікації та інструментів моніторингу інформаційного суспільства. Однак навіть у розвинених країнах поняття і статистичні показники сектору ІКТ ще остаточно не сформовано. Тим більш важко стверджувати щодо наявності цього в Україні. Безперечно, що при створенні системи індикаторів треба залучати як іноземний досвід, так й існуючу національну систему статистичних і соціологічних матеріалів на базі порівняння систем індикаторів, відбору показників, що більш адекватно відображають умови та завдання побудови інформаційного суспільства в нашій країні.

**Мета статті.** Отже, у роботі ставиться за мету:

1) дослідити різні методичні підходи до формування систем показників та критеріїв оцінки стану і тенденцій розвитку ІКТ;

2) здійснити порівняльний аналіз розвитку ІКТ в Україні з іншими країнами світу;

3) здійснити оцінку перспектив ІКТ для економіки України, насамперед щодо впливу на національну конкурентоспроможність.

**Виклад основного матеріалу.** На Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства (WSIS), що відбувся в Женеві в грудні 2003 року, керівники держав і світові лідери наголосили на важливості розробки єдиної оцінки розвитку ІКТ та побудові світового інформаційного суспільства на основі постійного моніторингу цього процесу. Розроблений на цьому зібранні план дій містив заклик до держав і

міжнародних організацій виділити відповідні ресурси для забезпечення ІКТ-статистики і розробити ефективну методологію вимірювання, яка б визначала основні ІКТ-показники і на основі отриманих даних давала можливість проведення аналізу стану інформаційного суспільства. Для реалізації цього плану організації, які ведуть статистичні дослідження інформаційного суспільства, а саме Міжнародний союз електрозв'язку (ITU), ОЕСР (OECD), Евростат, Конференція ООН з торгівлі і розвитку (UNCTAD), Цільова група з ІКТ при ООН (UN ICT Task Force), чотири регіональних комісії ООН (UNECA, UNECLAC, UNESCAP, UNESCWA), Інститут статистики при ЮНЕСКО (UIS) і Світовий банк, започаткували проект «Партнерство з вимірювання ІКТ для цілей розвитку» (Partnership on Measuring ICT for Development).

Як інтегрована характеристика рівня розвитку інформаційного суспільства або його структурних елементів використовуються композитивні ІКТ-індекси (e-індекси), побудовані на базі наборів ІКТ-індикаторів, при цьому вибір індикаторів і методика побудови індексу в значній мірі залежить від обраних пріоритетів. Визначена множина індикаторів структурується відповідно до прийнятої моделі інформаційного суспільства, при цьому кожному елементу структури відповідає свій компонентний індекс/суб-індекс, що дає можливість здійснити аналіз і провести моніторинг ситуації у відповідній сфері ІКТ [10].

Існує більше двадцяти e-індексів, але найбільш вживаними вважаються:

1. Індекс конкурентоспроможності галузі інформаційних технологій, що розраховується аналітичним підрозділом британського журналу Economist за підтримки Міжнародної асоціації виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance, BSA).

2. Індекс розвитку ІКТ (IDI), що розраховується в рамках проекту Міжнародного союзу електрозв'язку «Вимір інформаційного суспільства».

3. Індекс інформаційного суспільства (Information Society Index, ISI), методика розрахунку якого належить компанії IDC.

4. Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index, NRI), прийнятий Всесвітнім економічним форумом (The World Economic Forum's).

5. Індекс глобальної конкурентоспроможності (один із найбільш відомих світових індексів, який щорічно складається Всесвітнім економічним форумом у Давосі, Швейцарія).

6. Індекс цифрової спроможності або цифрової перспективи (Digital Opportunity Index, DOI), розроблений Міжнародним союзом електрозв'язку (International Telecommunication Unit, ITU).

7. Індекс цифрового доступу (Digital Access Index, DAI), розроблений Міжнародним союзом електрозв'язку (ITU).

8. Індекс електронної участі громадян (оцінює якість та корисність інформації та послуг, які за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій уряд надає громадянам із метою залучення до прийняття рішень).

9. Індекс готовності до електронного урядування (розраховується ООН).

Щоб охарактеризувати рівень розвитку інформаційного суспільства в Україні та порівняти його із ситуацією в інших країнах світу, детально розглянемо деякі з цих показників.

Дослідницький центр The Economist Intelligence Unit (аналітичний підрозділ британського журналу Economist) за підтримки Міжнародної асоціації виробників програмного забезпечення опублікував результати дослідження «Індексу конкурентоспроможності ІТ-галузі в країнах світу у 2009 році» (Global IT Industry Competitiveness Index 2009).

Мета дослідження глобального індексу конкурентоспроможності ІТ-галузі країн:

– порівняти країни з різних регіонів світу за умовами, що створені в них для підтримки ІТ-галузі (розрахунок індексу, на основі якого проводиться порівняльний аналіз 66 країн за рівнем підтримки конкурентоспроможності компаній, що працюють у сфері інформаційних технологій);

– виявити основні тенденції розвитку ІТ-галузі у різних країнах світу (здійснено опитування 13 представників вищого керівництва ІТ-компаній та незалежних експертів з різних країн світу).

Індекс конкурентоспроможності галузі інформаційних технологій організований у вигляді шести різних категорій якісних і кількісних оцінок загальною чисельністю 25 показників, що є ключовими параметрами конкурентоспроможності ІТ-сектору. Нижче перераховані категорії та їх вага:

1. Загальна економічна ситуація в країні (10%).

2. ІТ-інфраструктура (20%).

3. Людський капітал (20%).

4. Правовий режим (10%).

5. Рівень розвитку науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) (25%).

6. Державна підтримка розвитку ІТ-галузі (15%) [21].

Згідно з даними останнього дослідження Сполучені Штати, як і раніше, залишаються країною з найбільш сприятливими умовами для розвитку і зростання ІТ-компаній, незважаючи на жорсткі умови для ведення бізнесу та економічний спад.

У порівнянні з минулим роком загальний рейтинг не зазнав значних змін. Так, 19 країн із першої двадцятки 2008 року залишилися на перших 20 рядках рейтингу і в 2009 році.

Разом із тим стався ряд значних змін у положенні окремих країн у таблиці, що пов'язано як зі змінами економічної ситуації в країнах, так і з підвищенням ступеню достовірності та точності отриманих даних, що використовувалися для розрахунку індикаторів рейтингу у 2009 році. До найпомітнішим переміщень можна віднести такі: Китай, Росія і Україна піднялися в таблиці рейтингу – Китай і Росія на 11 рядків, а Україні на 7 рядків (див. табл. 1) – завдяки поліпшенню показників, що характеризують людський капітал і умови для ведення досліджень та розробок.

Слід зазначити, що серед рейтингу країн Східної Європи (15 країн) Україна посідає 13-тє місце (31,4 бала), випер-

## МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

едивши лише Казахстан (26,4 бала) та Азербайджан (21,3 бала). Лідером за індексом конкурентоспроможності IT-галузі у даному географічному регіоні є Естонія (55,6 бала).

На думку фахівців Economist Intelligence Unit, створенню здорового конкурентного середовища для розвитку IT-сектору сприяють шість ключових факторів:

1. Наявність вільних кваліфікованих кадрів.
2. Формування культури розвитку і впровадження інновацій.
3. Побудова технологічної інфраструктури світового рівня.
4. Створення ефективного режиму правового регулювання.
5. Відкрита економіка, заснована на конкуренції.
6. Активна участь держави у досягненні необхідного балансу між розвитком технології та створенням умов для функціонування ринкових механізмів.

Зазвичай в тих економіках країн, де дотримані всі перераховані вище умови, спостерігається найбільш успішний розвиток IT-галузі.

Позитивні показники розвитку сектору інформаційних технологій, в свою чергу, безпосередньо забезпечують більше 5% внутрішнього валового продукту в більшості розвинених країн. Крім того, розвинена IT-галузь створює умови для сталого розвитку економіки цих країн, допомагаючи компаніям і окремим співробітникам підвищити продуктивність та ефективність праці.

Дедалі очевиднішим стає важливість IT-інфраструктури і комунікацій для економіки країни. За даними дослідження, проведеного Світовим банком в 120 країнах, при підвищенні рівня проникнення доступу до Інтернету на 10% (а це індикатор з великою вагою в даній моделі оцінки конкурентоспроможності IT-індустрії) відповідно зростає ВВП країни на 1,3%. (Світовий банк, доповідь Information and Communications for Development 2009: Extending Reach and Increasing Impact, 2009 p.) [6].

Індекс розвитку ІКТ (IDI) та «кошик» цін на ІКТ-послуги – два інструменти для вимірювання інформаційного суспільства (Measuring the Information Society), що здійснюється Міжнародним союзом електров'язку (МСЕ – International Telecommunication Union (ITU)).

Як зазначається у звіті, ситуація, що склалася на ринку, незважаючи на нещодавній економічний спад, використання

послуг ІКТ, таких як послуги мобільного та інтернет-зв'язку, продовжує зростати у всьому світі. До кінця 2009 року, за оцінками МСЕ, налічувалося 4,6 млрд. абонентів стільникового зв'язку, що відповідає 67 абонентам на 100 осіб у світі.

У минулому році рівень проникнення стільникового зв'язку в країнах, що розвиваються, перевищив позначку в 50%, досягнувши в кінці 2009 року показника 57 абонентів на 100 осіб. Хоча цей рівень, як і раніше, набагато нижче середнього показника для розвинених країн, де рівень проникнення перевищує 100%, темпи зростання залишаються надзвичайно високими.

Рівень використання інтернет-послуг також продовжує зростати, хоча і не такими швидкими темпами. За оцінками Міжнародного союзу електров'язку, в 2009 році Інтернетом користувалися 26% населення світу (або 1,7 млрд. осіб). У розвинених країнах цей показник значно вище за показник країн, що розвиваються, де четверо з п'яти осіб не мають можливості користуватися перевагами онлайн-послуг – наприкінці 2009 року рівень проникнення Інтернету в розвинених країнах сягнув 64%, у країнах, що розвиваються, він склав близько 18%.

Зазначені вище показники ілюструють тенденцію для конкретних ІКТ, але не відстежують загальний прогрес, досягнутий країнами в напрямі побудови інформаційного суспільства. Корисним інструментом моніторингу такого прогресу є індекс розвитку ІКТ (IDI) – співставний індекс, що включає 11 показників, які охоплюють три складові: доступ до ІКТ, використання ІКТ та навички в сфері ІКТ.

Він був розроблений для вимірювання рівня та динаміки змін у сфері ІКТ з урахуванням ситуації як у розвинених країнах, так і тих, що розвиваються. Останні результати дослідження за індексом IDI демонструють, що в період між 2007 і 2008 роками всі 159 країн, які включені до цього індексу, поліпшили свої показники, що підтверджує постійний процес поширення ІКТ і загального переходу до глобального інформаційного суспільства (табл. 2).

Показники IDI десяти країн з найвищим рейтингом у класифікації розрізняються досить незначно (між 7,07 і 7,85 за шкалою від 1 до 10), при цьому в період 2007–2008 років

**Таблиця 1. Індекс конкурентоспроможності IT-галузі в країнах світу в 2009 році\***

Країна	Значення рейтингу, бали	Місце у рейтингу за 2009 рік	Місце у рейтингу за 2008 рік	Відхилення (за місцем у рейтингу)
США	74,6	1	1	0
Фінляндія	73,6	2	13	11
Швеція	71,5	3	4	1
Канада	71,3	4	6	2
Нідерланди	70,7	5	10	5
Польща	40,8	35	32	-3
Росія	36,8	38	49	11
Болгарія	33,6	47	45	-2
Україна	31,4	50	57	7
Казахстан	26,4	54	59	5

\* Звіт The Economist Intelligence Unit: «Стійкість серед бурі. Порівняльний аналіз конкурентоспроможності IT-індустрії 2009».

\* Дані, що використовуються в рейтингу, були отримані з Economist Intelligence Unit, ООН, Всесвітнього банку, World Industrial Property Organization, дослідницьких компаній IDC, Pyramid Research та інших експертних організацій.

Таблиця 2. Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (IDI)\*

Країна	2008 рік		2007 рік		Відхилення (за місцем у рейтингу)
	рейтинг	оцінка, бали	рейтинг	оцінка, бали	
Швеція	1	7,85	1	7,27	0
Люксембург	2	7,71	6	6,98	4
Республіка Корея	3	7,68	2	7,23	-1
Данія	4	7,53	3	7,18	-1
Нідерланди	5	7,37	5	7,06	0
Польща	40	5,29	36	4,95	-4
Росія	48	4,54	46	4,13	-2
Україна	58	3,87	58	3,56	0

\* Звіт Міжнародного союзу електров'язку «Вимірювання інформаційного суспільства 2010».

були відзначені тільки несуттєві зміни місць у класифікації. У 2008 році перша десятка країн за індексом IDI виглядала таким чином (за порядком місць у рейтингу): Швеція, Люксембург, Республіка Корея, Данія, Нідерланди, Ісландія, Швейцарія, Японія, Норвегія та Сполучене Королівство. Всі ці країни, окрім двох, належать до Європи – провідного регіону світу з впровадження інфраструктури і послуг ІКТ.

У більшості європейських країн рівень проникнення стільникового зв'язку перевищує 100%, і приблизно двоє з трьох європейців користуються Інтернетом. У цілому країни, що мають високий рейтинг за індексом IDI, є розвинутими країнами, тоді як більшість країн, розташованих на нижніх місцях у рейтинговій таблиці за індексом IDI, – це країни з низьким середнім рівнем доходів [3].

Запропонований компанією IDC та видавництвом World Times Індекс інформаційного суспільства (Information Society Index (ISI)) у своїй структурі містить 15 індикаторів, які, в свою чергу, віднесені до чотирьох категорій: комп'ютерна інфраструктура, телекомунікаційна інфраструктура, інтернет-інфраструктура і соціальна інфраструктура.

Індекс ISI обчислюється як сума відповідних субіндексів, але методика нормалізації індикаторів і розрахунку субіндексів є комерційною інформацією. На сайті IDC [www.idc.com](http://www.idc.com) наводяться значення індексу для 53 країн, проте України серед них немає [7].

Міжнародна моніторингова організація Internet World Stats оприлюднила звіт зі статистичними даними, що характеризують рівень використання Інтернету у світі. Дане дослідження

охоплює 216 країн з семи регіонів світу: Африка (57 країн), Азія (35 країн), Європа (53 країни), Близький Схід (15 країн), Північна Америка (5 країн), Латинська Америка та Карибський басейн (20 країн), Австралія/Океанія (31 країна).

Згідно з результатами останнього моніторингу (червень 2010 року) загальна кількість користувачів Інтернету у світі становить 1,966 млрд. осіб, а середній рівень проникнення Інтернету становить 28,7%. Регіон-лідер за рівнем проникнення Інтернету – Європа 58,4%, а найменше значення цього показника зафіксовано у країнах Африки – 10,9%.

Україна посіла дев'яте місце серед десятки держав Європи, в яких налічується найбільша кількість користувачів Інтернету (табл. 3).

Варто зазначити, що Україна значно поступається розвинутим країнам за рівнем доступу до мережі Інтернет – у червні 2010 року українська інтернет-аудиторія становила 15,3 млн. осіб. (у вересні 2009 року – 10,4 млн. осіб.; приріст 47,12%).

За цим показником нашу країну значно випереджають Польща – 22,5 млн. осіб (20 млн.), Туреччина – 35 млн. осіб (26,5 млн.) і Росія – 59,7 млн. осіб (45,3 млн.). Абсолютним лідером в Європі за кількістю інтернет-користувачів є Німеччина – 65,1 млн. осіб (54,2 млн.).

Рівень проникнення Інтернету в Україні досить низький – 33,7%, проте це утричі більше, ніж у 2006 році. А у 2000 році значення цього показника становило лише 0,4% [17].

При цьому виражена регіональна диспропорція у розподілі українських користувачів глобальної мережі. Майже поло-

Таблиця 3. Рейтинг країн Європи за кількістю користувачів Інтернету\*

Країна	Населення, млн. осіб**	Кількість користувачів Інтернету, млн. осіб	Проникнення, %	Приріст користувачів Інтернету за 2000–2010 роки	Частка користувачів Інтернету Європи, %
Німеччина	82,3	65,1	79,1	171,3	13,7
Росія	139,4	59,7	42,8	1825,8	12,6
Великобританія	62,4	51,4	82,5	234	10,8
Франція	64,8	44,6	68,9	425	9,4
Туреччина	77,8	35	45	1650	7,4
Італія	58,1	30	51,7	127,5	6,3
Іспанія	46,5	29,1	62,6	440	6,1
Польща	38,5	22,5	58,4	701,8	4,7
Україна	45,4	15,3	33,7	7550	3,2
Нідерланди	16,8	14,9	88,6	281,3	3,1

\* Результати дослідження засновані на статистичній інформації, наданій дослідницькими компаніями GfK та Nielsen Online, Міжнародним союзом електров'язку (ITU) та іншими джерелами.

## МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

вина користувачів отримують доступ до Інтернету в м. Києві та Київській області. Серед проблем відзначимо також слабкий розвиток вітчизняного сегменту Інтернету – недостатньо україномовних інформаційних ресурсів [19].

Як зазначено у маркетинговому звіті даного дослідження, Україна має низький рівень проникнення Інтернету через відсутність телекомунікаційної інфраструктури, високі тарифи на послуги Інтернету та низький рівень володіння комп'ютерними технологіями серед населення країни.

Всесвітній економічний форум (World Economic Forum) опублікував Звіт з глобального розвитку інформаційних технологій (The Global Information Technology Report 2009–2010), де подано розрахунки Індексу мережевої готовності за 2009–2010 роки (Networked Readiness Index 2009–2010). Цей показник характеризує рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у світі. У доповіді The Global Information Technology Report 2009–2010 враховано дані по 134 країнах, у тому числі Україні і державам колишнього Радянського Союзу.

У даний час індекс мережевої готовності вважається одним із найважливіших показників потенціалу країни і можливостей її розвитку та використовується як засіб аналізу для побудови порівняльних оцінок, що відображають рівень розвитку інформаційного суспільства в різних країнах. Автори дослідження виходять з положення, згідно з яким існує тісний зв'язок між розвитком ІКТ та економічним благополуччям країни, оскільки ІКТ сьогодні відіграють провідну роль у розвитку інновацій, підвищенні продуктивності праці та конкурентоспроможності торговельних підприємств та підприємств, що надають послуги, диверсифікують економіку і стимулюють ділову активність суб'єктів ринку, що сприяє підвищенню рівня життя населення. Цей взаємозв'язок було вперше відмічено на Всесвітньому економічному форумі 2001 року і описано в першому Глобальному звіті з інформаційних технологій. Передбачається, що Індекс повинен використовуватися державами для аналізу проблемних аспектів у їхній політиці і здійснення моніторингу свого прогресу в галузі впровадження нових технологій.

Індекс вимірює рівень розвитку ІКТ за 68 параметрами, що об'єднані у три основні групи показників:

1. Наявність у країні умов для розвитку ІКТ.
2. Готовність громадян, ділових кіл та державних органів до використання ІКТ.
3. Рівень використання ІКТ в громадському, комерційному та державному секторах (див. рис.).

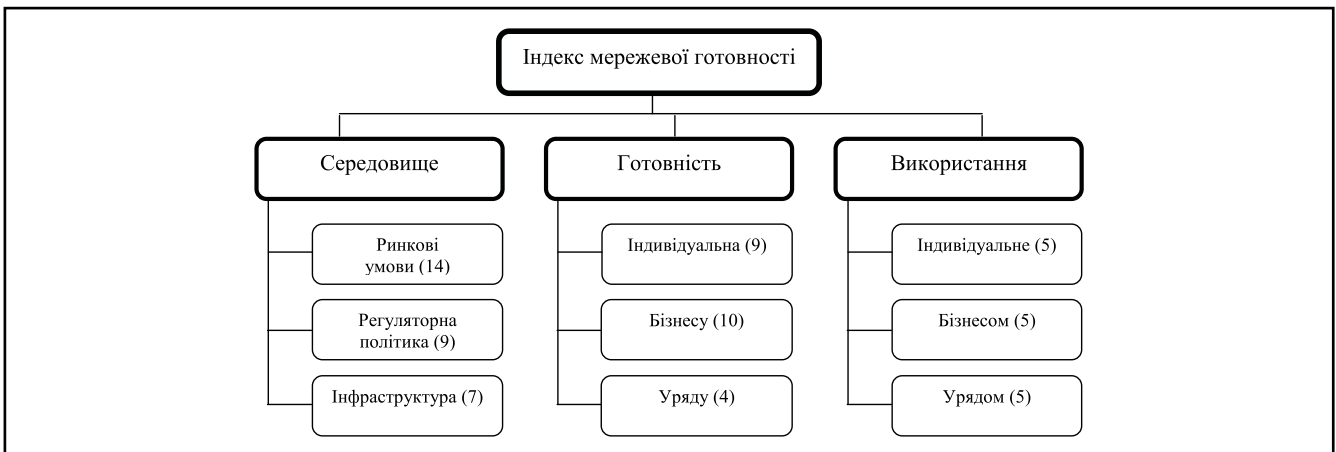
Розрахункова частина Індексу мережевої готовності виконана на підставі статистичних даних міжнародних організацій, таких як ООН, Міжнародний союз електрозв'язку, Світовий банк та інших, а також результатів щорічного комплексного опитування думки керівників, проведеного Світовим економічним форумом разом із власною мережею партнерських інститутів (дослідних і ділових організацій) у країнах, які стали об'єктами дослідження. У підсумковому звіті показники формують єдиний Індекс мережевої готовності.

У звіті Всесвітнього економічного форуму за 2010 рік представлено дані щодо Індексу мережевої готовності в 134 країнах світу. В першу десятку найбільш розвинених у даному аспекті країн увійшли Швеція, Сінгапур, Данія, Швейцарія, Сполучені Штати Америки, Фінляндія, Канада, Гонконг, Нідерланди і Норвегія (табл. 4).

За 2010 рік Україна втратила 20 пунктів рейтингу і з 62 місця у 2009 році опинилася на 82 місці у 2010 році, що характеризується нестабільністю становища в галузі розвитку та впровадження ІКТ [5].

Високошвидкісні мережі вже стали частиною базової інфраструктури будь-якої країни. Саме вони як першооснова так званої економіки знань можуть стати каталізатором зростання держави в нинішній проміжок часу економічного спаду. Для багатьох країн, в тому числі і України, широкосмугові мережі пропонують незвичайну економічно ефективну ймовірність підвищити свою конкурентоспроможність у світовому масштабі, подолавши фізичні та географічні обмеження.

Причому протягом останніх шести років Індекс мережевої готовності Україна стабільно і стрімко зростає (починаючи від дуже низького першорядного показника) і наблизився до середнього показника рейтингу. Цей обнадійливий тренд



### Структура Індексу мережевої готовності (NRI)\*

\* У дужках вказано кількість індикаторів, що входять до субіндексу.

Таблиця 4. Рейтинг країн світу за Індексом мережевої готовності (NRI)\*

Країна	2010 рік		2009 рік		Відхилення	
	ранг	оцінка, бали	ранг	оцінка, бали	ранг	оцінка, бали
Швеція	1	5,65	2	5,84	1	0,19
Сінгапур	2	5,64	4	5,67	2	0,03
Данія	3	5,64	1	5,85	-2	0,21
Швейцарія	4	5,48	5	5,58	1	0,10
США	5	5,46	3	5,68	-2	0,22
Польща	65	3,74	69	3,8	4	0,06
Росія	80	3,58	74	3,77	-6	0,19
Україна	82	3,53	62	3,88	-20	0,35

\* За результатами Звіту з глобального розвитку інформаційних технологій 2009–2010 у рамках Всесвітнього економічного форуму (25 березня 2010).

необхідно підтримувати і надалі, щоб Україна могла сповна використати потенціал ІКТ, насамперед технологій широкосмугового доступу, для підвищення конкурентоспроможності країни та поліпшення добробуту її громадян [19].

Звіт з глобальної конкурентоспроможності 2010–2011 (The Global Competitiveness Report 2010–2011), заснований на розрахунку Індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI), розроблений для Всесвітнього економічного форуму в 2004 році та заснований на 12 критеріях конкурентоспроможності (інститути, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я, початкова освіта, вища освіта, професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвитку фінансових ринків, технологічна готовність, розмір ринку, розвитку бізнесу та інновацій), забезпечуючи повну інформацію про конкурентоспроможність в країнах по всьому світу на всіх етапах розвитку.

Рейтинги розраховуються на комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів опитування керівників компаній, великого щорічного дослідження, проведеного Всесвітнім економічним форумом разом із мережею партнерських інститутів (провідних дослідницьких інститутів та ділових організацій) у країнах, охоплених дослідженням.

У 2010 році понад 13 500 лідерів бізнесу було опитано в 139 країнах. Анкету було складено таким чином, щоб врахувати вплив багатьох факторів, які позначаються на діловому кліматі економіки. У доповіді надано опис сильних і слабких сторін конкурентоспроможності країн, що дозволило визначити ключові пріоритети для політики реформ.

Відчутних змін у десятці найбільш конкурентоспроможних країн не відбулося – як і минулого 2009 року, лідером рейтингу є Швейцарія (табл. 5).

Результати дослідження свідчать, що за останній рік Україна втратила сім пунктів рейтингу і у 2010 році опинилася на 89–му місці серед 139 країн. Росія ж, навпаки, зміцнила свої позиції і з 46–го місця рейтингу в 2009 році опинилася на 39–му у 2010 році [4].

На основі міжнародних рейтингових оцінок стану ІКТ України можна зробити висновок, що наведені особисті риси інформаційного суспільства не є такими, що відповідають глобальним тенденціям економічного розвитку сучасного суспільства, та свідчать про низьку конкурентоспроможність на світовій арені.

Є багато об'єктивних та суб'єктивних причин такого стану речей, основними з яких є перманентні економічна, соціальна та політична нестабільність, непослідовне та неефективне державне управління у сфері інформатизації, відсутність ефективної системи реалізації стратегічних цілей, низький рівень наукового, інформаційно-аналітичного, організаційного, методичного, нормативно-правового та фінансового забезпечення процесів у цій сфері [10].

Цілеспрямоване формування особистих рис інформаційного суспільства вимагає таких фінансових витрат, що є непосильними для держави при існуючому рівні її економічного розвитку. Отже, держава має створити умови, за яких приватний капітал охоче візьме участь у вирішенні завдань розвитку інформаційного суспільства України [9].

Сьогодні в усьому світі приділяється значна увага розробці системи аналітично-інформаційного забезпечення політики у сфері застосування ІКТ. Це потребує розбудови нової галузі соціально-економічної статистики – статистики інформаційного суспільства. Активізується система розробки показників, класифікаторів та інструментів моніторингу розвитку ін-

Таблиця 5. Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI)\*

Країна	2010 рік		2009 рік	Відхилення (за місцем у рейтингу)
	ранг	оцінка, бали	ранг	
Швейцарія	1	5,63	1	0
Швеція	2	5,56	4	2
Сінгапур	3	5,48	3	0
США	4	5,43	2	-2
Германія	5	5,39	7	2
Росія	39	4,51	46	7
Польща	63	4,24	63	0
Україна	89	3,9	82	-7

\* За результатами Звіту з глобальної конкурентоспроможності 2010–2011 у рамках Всесвітнього економічного форуму.

формаційного суспільства. Зазначені роботи ведуться на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Існуюча система державного моніторингу є недосконалою, в основному обмежена виміром стану інформатизації тільки органів державної влади. Вона нестабільна та неповна з точки зору системи показників, не забезпечує виявлення тенденцій розвитку ІКТ та прогнозування їх розвитку, особливо на довгострокову та середньострокову перспективу, не враховує інші незалежні джерела інформації, такі як оцінки міжнародних експертних та консалтингових організацій, оцінку ринку ІКТ бізнесовими структурами та неурядовими організаціями тощо [20].

У той же час достовірні й точні статистичні дані є ключовим чинником для розуміння економічних і соціальних явищ, вони дозволяють більш ясно представляти тенденції в бізнесі й у суспільстві, оцінювати результати політики, спрямованої на регулювання цих тенденцій, і, отже, слугують підставою для вироблення майбутньої стратегії.

Основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні визначені Законом «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки». Одним із пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку України, визначених цим законом, є необхідність збільшення фінансування Національної програми інформатизації з включенням до її складу всіх проектів інформатизації, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Стосовно перспектив розвитку і впровадження ІКТ у даний час загально визнано, що успіх у цій сфері пов'язується з впровадженням правових засад функціонування ринку інформаційних послуг в Україні, спрямуванням і застосуванням інноваційних інформаційних та мультимедійних технологій для розвитку освіти і науки, а також формуванням світового інформаційного та наукового простору.

На офіційному рівні також поставлено завдання суттєвого посилення прямих державних інвестицій на інноваційну продукцію, зокрема у рамках реалізації державних програм інформатизації та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Проте фактичні обсяги фінансування бюджетної програми «Національна програма інформатизації» знизилися з 8,034 млн. грн. у 2007 році до 0,0725 млн. грн. у 2009 році.

Одним із результатів 2008 року, спрямованих на удосконалення системи управління сферою інформатизації та розвиток інформаційного суспільства, було створення Державного комітету інформатизації України, призначення керівника Національної програми інформатизації, створення Міжвідомчої ради з питань розвитку інформаційного суспільства тощо. В той же час відсутність сьогодні Національної системи індикаторів (показників) з розвитку інформаційного суспільства обмежує можливості об'єктивізації державного управління сферою інформатизації та розвитком інформаційного суспільства, не дозволяє оцінити його ефективність, унеможливорює моніторинг державної політики та державного управління в цій сфері [15].

Рушійною силою розвитку інформаційного суспільства є економіка, спрямована на використання інформаційно-комунікаційних технологій. Тому стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства в Україні мають бути:

- підвищення конкурентоспроможності національної економіки завдяки широкому використанню ІКТ;
- приведення сфери ІКТ на якісно новий рівень, на якому обсяги виробництва сфери ІКТ будуть на рівні обсягів виробництва системоутворюючих галузей економіки (паливно-енергетичний комплекс, транспорт, металургія, хімічна промисловість);
- забезпечення конституційних прав особи, суспільства та держави, національних інтересів України в інформаційній сфері, її інформаційного суверенітету, створення захищеного інформаційного простору;
- суттєве підвищення рівня ефективності та якості освіти і науки;
- формування ідеології інформаційного суспільства як складової національної ідеї, консолідація суспільства навколо цієї ідеї.

Реалізація даної стратегії у визначений період дозволить:

- широко використовувати новітні ІКТ у сфері державного управління, підприємницької діяльності, науки, освіти, культури, охорони здоров'я, захисту навколишнього природного середовища та інших сферах суспільного життя;
- надати широкий доступ фізичним та юридичним особам, у тому числі науковим установам та організаціям, навчальним закладам, архівам, бібліотекам, музеям та іншим закладам культури до інформаційних ресурсів через національні і глобальні мережі;
- повністю впровадити в органах державної влади електронний документообіг із застосуванням електронного цифрового підпису;
- значно підвищити обсяги електронної комерції;
- збільшити обсяги соціально-політичної, економічної, освітньої, правової, науково-технічної та інших видів інформації про Україну, доступної через Інтернет;
- надавати органами державної влади фізичним та юридичним особам адміністративні та інформаційні послуги;
- забезпечити вільний доступ населення до інформації про діяльність органів державної влади;
- значно підвищити рівень комп'ютерної грамотності населення;
- створити нові робочі місця;
- інтегрувати національну економіку у світову економіку, включити Україну у світові науково-технічні та інноваційні процеси;
- забезпечити Україні статус регіонального високотехнологічного експортно-імпортного, інвестиційного, фінансового і торгового центра [9].

#### Висновки

З вищевикладеного в статті матеріалу можемо зробити висновок, що на сьогодні немає єдиної, чітко визначеної на-



ціональної політики розвитку ІКТ технологій. Водночас у суспільстві та державі актуалізується питання побудови системи сучасної національної і державної політики щодо розбудови в Україні інформаційного суспільства та економіки знань.

Одним із першочергових завдань органів державної влади, які законодавчо визначені відповідальними за формування та реалізацію політики, спрямованої на забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки та розбудову інформаційного суспільства, слід вважати створення ефективної системи вимірювання розвитку ІКТ орієнтованої на комплексне використання державних і недержавних джерел інформації, інтегрованої обробки даних із застосуванням сучасних методів і моделей тощо.

Потрібна концентрація освітньо-наукового співробітництва на проведенні комплексних досліджень та опрацювання практичних рекомендацій у тісній співпраці з іноземними вченими з метою подальшої розбудови національної політики.

Ситуація, що склалася в Україні на початку ХХІ ст. в інформаційно-комунікаційній сфері, характерна тим, що країна, долаючи кризу у політичній, економічній та соціально-культурній сферах суспільного життя, повинна, по-перше, швидко скоротити наявне відставання від розвинених у цій сфері країн, зайняти своє місце в світовій системі розподілу праці та ринку ІКТ. По-друге, прискорити впровадження ІКТ в економіку, управлінську діяльність, в усі сфери суспільного розвитку. По-третє, зорієнтувати розвиток у сфері ІКТ на обслуговування потреб економіки, політики, суспільного життя [20].

Таким чином, впровадження та реалізація стратегії використання новітніх інформаційних технологій для прискореного соціально-політичного розвитку з огляду на глобальний досвід та національну специфіку може забезпечити Україні гідне місце на міжнародній соціально-економічній арені.

## Література

1. Гуцал С. Стратегічні завдання інформаційної політики України у державах ЄС [Електронний ресурс] / С. Гуцал // Національного інституту стратегічних досліджень: [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/desember08/18.htm>. – Назва з екрану.
2. Даниленко О.Л. Відкрита економіка як передумова взаємодії внутрішнього і зовнішнього ринків [Електронний ресурс] / О.Л. Даниленко // Видавництво «Наука і образование»: [сайт]. – Режим доступу до ст.: [http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/2\\_danilenko%20o.l.doc.htm](http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/2_danilenko%20o.l.doc.htm). – Назва з екрану.
3. Звіт «Вимірювання інформаційного суспільства» [Електронний ресурс] / Міжнародний союз електрозв'язку: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/publications/idi/2010/index.html>. – Назва з екрану.
4. Звіт з глобальної конкурентоспроможності 2010–2011 [Електронний ресурс] / Всесвітній економічний форум: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>. – Назва з екрану.

5. Звіт з глобального розвитку інформаційних технологій 2009–2010 [Електронний ресурс] / Всесвітній економічний форум: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Information%20Technology%20Report/index.htm>. – Назва з екрану.

6. Звіт «Устойчивость среди бури. Сравнительный анализ конкурентоспособности IT-индустрии 2009» [Електронний ресурс] / Business Software Alliance: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: [www.bsa.org/globalindex](http://www.bsa.org/globalindex).

7. Индекс информационного общества [Електронний ресурс] / Компания IDC Analyze the future: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: [www.idc.com](http://www.idc.com).

8. Каращук М. Новітні інформаційні технології як фактор соціально-політичної модернізації сучасного суспільства / М. Каращук // Вісник КНТЕУ. – 2005. – №3. – С. 10–14.

9. Мараховський А. Порівняльний аналіз стану інформаційного суспільства в Україні [Електронний ресурс] / А. Мараховський // Центр содействия изучения геополитических проблем и евроатлантического сотрудничества Черноморского региона: [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://nomos.com.ua/content/view/162/82/>. – Назва з екрану.

10. Місце України в глобальній інформаційній спільноті [Електронний ресурс] / Головне управління державної служби України: [сайт]. – Режим доступу до ст.: [http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=2FDE7EDC2988D75F183157D9E99ED109?art\\_id=177306&cat\\_id=146245](http://www.guds.gov.ua/control/uk/publish/article.jsessionid=2FDE7EDC2988D75F183157D9E99ED109?art_id=177306&cat_id=146245). – Назва з екрану.

11. Поліщук О.В. Імідж держави на міжнародній арені: інформаційний аспект [Електронний ресурс] / О.В. Поліщук // Науковий блог НаУ «Острозька академія»: [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://naub.org.ua/?p=1204>. – Назва з екрану.

12. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.98 р. №74/98-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [сайт]. – Режим доступу до закону.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F98-%E2%FO>. – Назва з екрану.

13. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. №537-V [Електронний ресурс] / Верховна Рада України [сайт]. – Режим доступу.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>. – Назва з екрану.

14. Про рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства: Постанова Верховної Ради України від 01.12.2005 р. №3175-IV [Електронний ресурс] / Верховна рада України [сайт]. – Режим доступу до закону.: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2632-17>. – Назва з екрану.

15. Про стан та розвиток інформатизації в Україні за 2009 рік: Доповідь Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] / НАУ – правові системи [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1064.1304.O>. – Назва з екрану.

16. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Проект Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] / НАУ – правові системи [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1095.8106.O>. – Назва з екрану.

17. Статистика використання Інтернет [Електронний ресурс] / Міжнародна моніторингова організація Internet World Stats: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>.

18. Хомяков В.І., Коваленко Е.О. Тенденції розвитку світової електронної комерції та проблеми її українського сектору [Електронний ресурс] / В.І. Хомяков // Задачи оптимизации в MS Excel. Экономическая библиотека: [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://exsol-ver.narod.ru/Artical/Номуак/ecommerce.html>. – Назва з екрану.

19. Широкополосный доступ в Интернет – потенциальный катализатор роста экономики Украины [Електронний ресурс] / Финансы, Рынок акций, Фонд, Аудит: [сайт]. – Режим доступу до ст.: <http://www.faksonda.pp.ua/inostrannie-investitsii-2/shirokopolosnyy-dostup-v-internet-potentsialniy-katalizator-rosta-ekonomiki-ukrainy>.

losniy-dostup-v-internet-potentsialniy-katalizator-rosta-ekonomiki-ukrainy-2007.html. – Назва з екрану.

20. Шнипко О.С. Національний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і конкурентоспроможність [Електронний ресурс] / О.С. Шнипко // Google Docs: [сайт]. – Режим доступу до ст.: [http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:KlluyA1KocwJ:www.ief.org.ua/Arjiv\\_EP/Shnipko107.pdf](http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:KlluyA1KocwJ:www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Shnipko107.pdf). – Назва з екрану.

21. Economist Intelligence Unite: Индекс конкурентоспособности IT-отрасли в странах мира в 2009 году [Електронний ресурс] / Экспертно-аналитический портал «Гуманитарное развитие в России и за рубежом»: [сайт]. – Режим доступу до інформ.: <http://gtmarket.ru/news/state/2009/09/20/2179>. – Назва з екрану.

Н.В. ВИШНІВСЬКА,  
аспірантка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

## Трансферти в системі міжбюджетних відносин

*Проведено комплексне дослідження особливостей трансфертної політики в системі міжбюджетних відносин на сучасному етапі суспільного розвитку України та обґрунтовано пропозиції щодо її вдосконалення.*

*Проведено комплексное исследование особенностей трансфертной политики в системе межбюджетных отношений на современном этапе общественного развития Украины и обоснованы предложения относительно ее совершенствования.*

*Comprehensive investigation of the peculiarities of transfer policy in the system of interbudget connections in the current phase of social development in Ukraine is realized as well as proposals as for transfer policy are grounded.*

**Постановка проблеми.** В Україні формування системи міжбюджетних трансфертів зумовлено необхідністю створення механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів в умовах наявності фінансових диспропорцій між територіями. Розвиток та удосконалення системи міжбюджетних трансфертів вимагають, з одного боку, її наближення до головних принципів та засад функціонування систем міжбюджетних відносин у економічно розвинутих країнах, а з іншого – врахування національних, регіональних особливостей та умов формування бюджетів.

Існують всі підстави вважати, що Україна сьогодні вступила в якісно новий період оптимізації структури і функцій державних інститутів. Це дає можливість констатувати все зростаючу роль державного регулювання національної економіки, пріоритетним напрямом якого є згладжування просторової економічної поляризації на трансфертній основі. В цих умовах вимоги до трансфертної політики підвищуються, оскільки вона стає головною передумовою ефективності

державного управління, як в масштабах регіону, так і країни в цілому.

**Аналіз досліджень та публікацій з проблеми.** Останнім часом проблематика міжбюджетних відносин займає важливе місце в дослідженнях вітчизняних вчених. Серед таких досліджень можна назвати праці В. Кравченка [1], О. Кириленко [2], І. Луїної [3] та інших. Відзначимо, що більшість робіт стосуються визначеного кола питань бюджетної практики. Проте багато питань, присвячених трансфертній політиці в системі формування міжбюджетних відносин, залишаються гостро дискусійними і недостатньо повно вивченими. В той же час динаміка зрушень в економічній системі нашої держави в контексті завдань адміністративно-територіальної реформи вимагає проведення подальших теоретичних досліджень усієї сукупності проблем, пов'язаних із міжбюджетними відносинами в Україні. Актуальність цього аспекту загострює ту обставину, що ряд питань, які стосуються трансфертної політики, дотепер залишаються відкритими.

**Мета статті.** Сучасне відношення до трансфертної політики характеризується, принаймні, трьома рисами.

По-перше, в даний час міжрегіональні контрасти досягли свого граничного, з позиції забезпечення національної економічної безпеки, рівня. Внаслідок цього скорочення відмінностей в соціально-економічному розвитку регіонів країни є стратегічно важливою державною задачею, вирішення якої вимагає трансформації системи управління трансфертними потоками.

По-друге, бюджет сьогодні є найважливішим джерелом фінансування соціально-економічних програм розвитку регіонів. Тенденція централізації бюджетних коштів, скорочення податкових прав органів місцевого самоврядування посилює залежність темпів економічних трансформацій в регіонах від